

zlahka dosegla. Ta neuspeh je pripisati učiteljevi idealnosti. učiteljevi ljubezni do naroda in domovine. učiteljeve-mu patriotizmu. Učitelja je popolnoma omamila apel na njegovo patriotsko čustva. S tem so zatrili in udušili njegovo nado in odločno stremjenje po boljšem fizičnem in duhovnem življenju. Tu je iskati vzroka, zakaj ni bila učiteljska borba za bolji in večji kos kruha tako odločna, tako energična in neizprosna, kakor bi je bilo želeli, temveč že od vsega početka nežna in mlačna. V njej se ne zahteva odločno pravico, da bi se moglo iz te odločnosti razbrati gotovost za borbo; za svoje pravice učitelji prosijo, apelujejo na pravičnost in usmiljenost države. Da navedem tu drastičen primer, kako se ta borba vodi na primer na Angleškem. Tamošnje učitelstvo ne pomišlja mnogo, ako postoji atentat na njegove že postoječe beneficije, stečene po zakonu. Pri nas bi v takem slučaju bilo mnogo besed, resolucij in protestov, dočim uporabljajo tam uspešnejše sredstvo — stavko, ker smatrajo državo za običnega delodajalca. Pri nas je kaj takega nemogoče. Naš učitelj je pripravljen, da umrje lačen samo, ako ga država pohvali s človekoljubjem in patriotizmom. Naš učitelj živi v zavesti, da mora mnogo delati in malo zahtevati. To misel mu je vsilil rezultat dosedanje borbe.

Angleški učitelji so drugih nazorov. Že po prirodi trezni, hladni in prevdarni, vendar uporabljajo stavko kot najuspešnejše sredstvo za obrambo v polstoletni borbi dobljenih pravic. Tako so začeli učitelji v Lawestoftu s poukom šele po vztrajni, odločni enajstmesečni stavki. Enajst mesecev, prošim, skoro leto dni! Za nas nekaj neznanega, nečuvenga in nepoimlilivega. Ta stavka zasluži posebno pažnjo zlasti zato, ker so v njej zmagovalci učitelji. »Vzgojni komitet« je odločil že leta 1922., da prekine kontrakt iz leta 1921., po katerem se je obvezal, da se učiteljem izplačajo prejemki po znani Birghamovi skali. K izvršitvi te namere je komitet pristopil šele leto pozneje in tedaj je naletel na odločen odpor učitelstva. Ravno tedaj pa je že bila osnovana »Narodna Zveza Britanskega Učitelstva«, ki je zapretila s stavko, ako se ne ugodijo materialnim štedenim in uživanim pravicam v Lawe-

stoftu. Na to pretnjo je »Vzgojni komitet« lakonično reagiral: »Vsi učitelji, preko sto, so odpušteni iz službe. Šole se za mesec dni zapro.«

Po preteku meseca so nastopili službo nekateri bojazljivci in izdajniki. Starši šolobveznih otrok, povečini delavci, so simpatizirali s stavkajočimi učitelji. Do 1500 otrok ni hotelo iti v šolo, v kateri so učili stavkokazi. Kot protiutež so delavci s kolaboracijo stavkajočih učiteljev osnovali nove učilnice in pošiljali svojo decu v ne celih enaist mesecev, dokler se ni jela zanimati za te nevzdržne razmere »Profesionalna Zveza«, ki je uvedla in dosegla intenzivno sanacijo. Tako je bilo ugodeno učitelstvu, ki je odneslo lavoriko iz tega častnega stanovskega boja.

Eto, naše učitelstvo ni tako. Vendar borbe za bolji in večji kos kruha ono še ne sme opustiti. Učitelji se zaveda faktorjev, ki sestavljajo življenje, a da zamore uresničiti svoje naravne in pripadajoče pravice, se mora zavedati tudi svoje vrednosti in svojega položaja. Ozdraviti mora najprej samega sebe, kajti ono omalovaževanje, ki mu ga je sugerirala država, je kvarno za njegovo odločnost in energijo v borbi za kruh. Učiteljska deviza, da mora država ceniti enako zasluge svojih sinov, je edino prava in rešilna za bodoči kaos tega problema. Ker ni učitelj direktno angažovan pri obrambi domovine, mu preti opasnost, da bo stalno zapostavljen.

Zato mora učitelji vedeti, kaj je, kakšnega pomena je njegovo delo. Učitelji mora imeti točno odrejene misli o sebi in o vseh miliejskih činiteljih in metoda njegovega boja bo le posledenca teh idej, ki imajo v točnosti za seboj pogoje realizacije. Ne smemo zabiti, da nas država z eno roko gladi po licu z obljubami, a z drugo nam jemlje še ono skorjo kruha, ki nam je za težko delo namenjeno. Kruh je življenje, brez kruha ni idealnosti in onih mamljivih zvočnih besed, brez mišic ni dela. Za delo plačilo. Učitelji je botnik, kateremu odjedajo še po zakonu predpisane dijete.

Goethe pravi: »Mnogo zahteva človek, a malo mu je treba, da se ga zadovolji!« A kar dobiva učitelj, to je — premalo!

## O stawkah učiteljstva po vojni.

Splošno prevladuje mnenje, da stavka ne more biti orožje učiteljstva v boju za doseg svojih zahtev, in sicer iz sledečih razlogov:

Stavka, ki hoče biti uspešna, mora podjetnika oziroma delodajalca finančno oškodovati, država kot delodajalec pa v slučaju učiteljske stavke materialno ni prizadeta. Nemogoče je po deželi raztresenemu učitelstvu enotno nastopiti in dejansko manifestirati. Zato pa na drugi strani taka stavka mnogo škoduje državi na ugledu.

Klub navedenim razlogom so po vojni v več deželah izbruhle stavke z različnimi tendencami in z različnim izidom.

V Angliji je učitelstvo po vojni že štirikrat poprijelo po tem sredstvu, hoteč

doseči izboljšanje materialnega stanja ali pa preprečiti znižanje plač. Zanimivo in značilno za angleško publiko je, da je večina staršev podprla zahteve učiteljstva s tem, da ni svojih otrok pustila v šolo. Ko je vlada hotela na izpraznjena mesta v stavkajočem distriktu namestiti učitelje iz drugih pokrajin, je poslednje solidarno to odklonilo in nadomestila za stavkajoče učitelstvo ni bilo mogoče dobiti. Ena izmed stavk je trajala 4 mesece in uspešno končala.

Leta 1921. je v Italiji celokupno učitelstvo stavkalo, da bi se mizerne plače zvišale — ter je uspelo.

Na Portugalskem in Rumunskem se je učitelstvo udeležilo stavke državnih uradnikov. V mestu Lodz (Poljska) je

izborni vodil, da je kolonija prav dobro uspela.

Vse delo pred otvoritvijo kolonije, med kolonijo in po sklepu taiste je pri oblastnem odboru vodil oblastni tajnik, višji šolski nadzornik Fran Gabršek v zvezi z oblastnim predsednikom, inspektorjem Josipom Westrom.

Tudi gnotni uspehi kolonije je jako razveselil. Običajnega deficita ni.

Pripominjamo pa da je desinfekcija, snaženje šolskih prostorov in nabava manikajnega kuhinjskega orodja vzela četrtno dohodkov.

### Kino.

Prireditelj šolskega Kina se še ni izvršila, ker tozadevna poizvedovanja še niso končana.

### Tekma za zdravje.

Oblastni odbor je razposlal vsem organiziranim šolam obrazce št. 1, 2 in 3 za »Tekmo za zdravje«. Uspeh je bil povolen. Člani so z veseljem in zanimanjem izvajali pravila. Pokazal se je kmalu koristen vpliv tekme v izpolnjevanju dolžnosti, v snažnosti in zdravju učen-

stavljal učitelstvo osnovnih in srednjih šol vsled slabega materialnega stanja.

Na Saškem je odredilo učitelstvo Leipzig 15. februarja 1919 stavko za doseg povišanja plač in znižanja teden-skih ur. Do stavke pa ni prišlo, ker je oblast že prej ugodila zahtevam učiteljstva.

Narodni sindikat francoskega učiteljstva je na svojem poslednjem kongresu v avgustu 1925 sprejel predlog svojega predsednika, da se priredi eno-

## K izpremambi pravil UJU.

(Splošna in tajna predizbira kandidatur za volitve v ožji Sosvet in odseke.) \*

Pravila in poslovnik organizacije bi morala biti stilizirana in precizirana tako, da bi volitev z **vzklikom** v načelstvo organizacije sploh ne dopuščala odnosno priznavala veljavnosti volilnega rezultata le v slučaju, da so glasovali vsi prisotni — in sicer soglasno — brez izjeme. Volitve bi se naj vršile če že ne vsako zaporedno, pa vsaj vsako drugo leto (in ne šele vsaka tri leta); izvedla pa bi se najbolje edino le tajno, t. i. v potom kuvertiranih glasovnic (veljavnih le, ako nosijo volilni žig UJU). Volilna in izvolitvena možnost bi se morala nuditi slehernemu članu UJU in sicer na ta način, da bi skrutinij glasovnic celokupnega slovenskega učiteljstva ustvaril in izkazal najprej kandidatno listo onih članov, na kojih imena bi odpadlo največ glasov, dočim bi imeli delegati glavnih skupščin na podlagi kandidatne liste izvršiti potem samo le še ožje volitve v upravne odbore in odseke, toda istotako in zopet le tajnim potom z listki. Edino tajne volitve z listki preprečujejo vsakršno možnost zamere in izpostavljenja posameznikov ter omogočujejo povsem neženiran in prost izraz mišljenja organizirancev.

Splošne volitve za doseg kandidatne liste naj bi vodil in izvršil poseben strogo nepristranski skrutinatorski odbor odnosno pravni odsek organizacije — ter objavil v stanovskih glasilih celoten rezultat nekaj dni pred letnimi skupščinami UJU v svrhu predorientacije članstva, še bolj pa delegatov. Skrutinij ožjih volitev bi se naj izvršil nato na skupščinah samih ter razglasil sklepni rezultat izvoljenih — sprti in takoj — odnosno do naslednjega dne, ko se vrši glavno zborovanje. Na tem mestu bodi opozorjeno na naslednje volilno navodilo, važno za ožje volitve:

Delegatom naj bi nudila okvir za ožje volitve — dvo odstotna (2%) količina vsega članstva v Sloveniji, započenši od najvišje splošno izglasovanega člana navzdol; — (za letos torej okvir obsegajoč okrog 50—60

\* Predstojeci predlog tov. Kislingerja je predložilo Laško učit. društvo poverjenstvu, da bi ga skušalo uveljaviti in da se o njem izrečejo tudi ostala učiteljska društva. Iz predloga je izpuščeno, kar ne spada k bistvu in se ožira le na momentane razmere. Ožji sosvet bo razpravljal o predlogu na seji 12. t. m.

Uredn.

### Borba proti tuberkulozi.

V ta namen smo izročili velikima županoma v Ljubljani in Mariboru po 500 predavanj o tuberkulozi, po 1700 letakov »Čuvajmo se jetike«, po 2000 letakov »Ne pluj na pod!« in po 4000 značek »Lige proti tuberkulozi«, ki sta jih imenovana župana razdelila vsem šolam s poučilom, ki smo ga poslali vsem včlanjenim šolam, velikima županoma in glavnemu odboru.

Razen tega smo izročili mestnima odboroma v Ljubljani in Mariboru še posebej po 300 letakov »Čuvajmo se jetike!« v brezplačno razdelitev in po 200 značek »Lige proti tuberkulozi« v razprodajo na dan noliudnega predavanja.

Veliki župan mariborski je pripomnil, da slika z nožem v roki na letaku »Ne pluj na pod!« ne vpliva vzgojno na mladino.

Borba se je vršila v binkoštnih dneh, in sicer dne 29. maja 1925, oziroma na nekaterih šolah začetkom junija 1925. Predavali so na nekaterih šolah šolski in drugi državni in zasebni zdravniki. Kier pa ni bilo dobiti takih zdravnikov, so predavali učitelji.

Razprodajale so se tudi značke »Lige proti tuberkulozi«. Nabrani denar so

dnevna protestna stavka, ker vlada neče izpolniti svoje obljube o povišanju plač. Federacija učiteljskih sindikatov, ki pripada Moskovski Internacionali, je ta predlog v celoti sprejela in odobrila.

Leta 1922. je učitelstvo Bruslja v Belgiji priredilo enourno stavko, ki je popolnoma uspela. Bila je protest na besede mestnega župana, ki je izrazil nepotrebnost povišanja plač učiteljem. Te stavke se je udeležilo 300 učiteljev iz 17 šol.

voljencev, na čijih osebe bi padlo največ glasov).

Kar se tiče ustvaritve kandidatne predliste, bi zadostovalo, ako napiše vsak član(ica) UJU po 10 imen kandidatov na svojo glasovnico (z žigom) ter pošlje isto pod kuverto direktno na naslov skrutinatorskega odbora (ali na indirektno potom šolskega vodstva, društvenega zbiralca, »Učit. Tovarišu« — ali kakor že). Ta odbor bi moral rezultat izbirnih kandidat-skih volitev objaviti najmanj teden dni pred letno skupščino (ali občinim zborom) v »Učit. Tovarišu« (in sicer: če že ne vseh imen, pa vsaj ona v okviru 2%, ki pridejo za ožje volitve v pošte). Pri sestavi svojih volilnic (10 imen) posamezni člani nikakor niso vezani ev. samo na ude domačega okrajnega društva, ampak jih teritorialno lahko zajemajo iz vse pokrajine (v našem slučaju iz vse Slovenije).

Sličen volilni modus (širših in ožjih volitev) bi se moral v poslovnik sprejeti tudi za volitev v glavni upravni odbor UJU — toda s to omejitvijo, da izbirnih kandidatnih list ne bi sestavljalo vse članstvo UJU, ampak sami člani širših pokrajinskih sosvetov. V posameznih učiteljskih društvih pa je tajni in tu predlagani način volitev sploh najlažje in najkrajše izvedljiv. Tako bi se glasovnice n. pr. oddale na občinim zborih — rezultat pa objavil v naslednji številki »Tovariša« v svrhu obvestila, izvoljen-cem, konstituiranja odbora odnosno sklicanja prve odborove seje. Obveznost tega volilnega načina bi se seveda morala šele uvesti.

Nadalje bi se moral predsednikom glavnega odbora in pokrajinskimi poverjenikom UJU zagotoviti odnosno izposlovati za ono dobo, ko sede v teh funkcijah, služben dopust. To pa iz razloga, da se lahko nosvetio izključno prosperu organizacije, jo povsod, na vsakem kraju in vsak čas neovirano zastopajo vršec hkrati reprezentacijske dolžnosti, kier in kadar nastopi potreba za to. Poverjeniki naposled tudi ne bi smeli biti krajevno vezani na gotovi pri-viligerani službeni kraj (ali celo oblast) — kakor n. pr. izključno na Ljubljano ali Maribor — ampak bi morala biti vsled zasiguranega dopusta omogočena slehernemu članu dosega poverjeniške funkcije, pa bodisi, da službuje v najzakotnejši gorski ali obmejni vasi. V pokrajinskih glavnih mestih naj bi mu pomagali vršiti poverjeniške dolžnosti

zdravje dr. Katičič in oblastni predsednik, inspektor srednjih šol Josip Westery v spremstvu dr. Iva Pirca, dne 28. julija 1925 pa glavni tajnik Podmladka društva Rdečega križa Božidar Zečević iz Beograda in oblastni tajnik, višji šolski nadzornik Fran Gabršek v spremstvu dr. Frante Miša, asistenta higijenskega zavoda v Ljubljani. Vsi obiskovalci: so dobili jako lep vtis in se divili veseli mladini, ki je v tem kratkem času v gorskem zraku klub dnevnim naporom, izprehodom in kopanju v mrzli Savi pridobila na teži. Objubili so še nadaljnjo podporo

Naivečnega dobrotnika koloniji se je izkazal šef higijenskega zavoda dr. Ivo Pirc, ki je posodil posteljniške, preskrbel vse specerijsko blago, pripeljal udeležence v kolonijo in jih odnehajal iz kolonije ter nadzoroval tudi tedensko zdravstveno stanje dece.

Tudi njegov namestnik dr. Franta Miš je bil vedno na svojem mestu, vodil je priprave za kolonijo in bil skrben voditelj udeležencev na Triglav.

Posebno priznanje in zahvalo na službi nadzornik Vendelin Sadar, ki se je ves žrtvoval za kolonijo, to nad-vse vestno in spretno upravljal in tako

poslale šole sreskim šolskim nadzornikom, ki so pozneje dobili nalog, da ga odpošljejo na naslov Lige: Obilica Venac 34, Beograd.

O izvršitvi so nekatere šole poročale.

V Ljubljani smo priredili v »Mestnem domu« javno poljudno in brezplačno predavanje v nedeljo, dne 31. maja 1925. Predaval je zelo zanimivo višji okrajni fizik dr. Živko Lapaine o problemu tuberkuloze. Predavatelj je razložil veliko važnost tega problema za naš narod, kajti deistvo je, da umrje vsako leto okoli 60.000 ljudi našega naroda za tuberkulozo. Po pravici bi se nam lahko očitala na samo brezbriznost in indolencia, nego tudi srčna sirovost in nespamet, ako pustimo, da se nam še nadalje uničuje naš rod v lastni državi, posebno ker je naša država bogata na sredstvih za omejevanje te nevarne bolezni. Saj imamo morsko obalo za boj proti škrofulozi, v naših planinah pa zdravilne klimate proti pljučni in kostni tuberkulozi. Obširnejše poročilo o zanimivem predavanju priobči časopis za zdravje »Prerod«.

(Dalje prih.)